

УЛОГЕ УЧЕНИКА И НАСТАВНИКА У УЧИОНИЦАМА УСМЕРЕНИМ НА ИЗБОР

УЧЕНИЦИ

Ученици не долазе у школу као празне странице по којима наставници пишу. Они долазе са богатим искуством. Ова искуства су различита, проистекла из породичне културе у којој се веровања, схватања, ставови, предрасуде, и понашања веома разликују.

Ученици најбоље развијају личност и усвајају пожељна понашања следећи примере одраслих који су у њиховом животу важни. Они, такође, постижу циљеве упознајући се са животима личности из историје своје земље и актуелног тренутка, разговором о моралној поруци и развијањем прикладних навика заснованих на дефинисаним заједничким вредностима.

Кооперативно учење је метод наставе када ученици раде заједно у малим групама како би остварили заједнички циљ. Циљ може бити решавање проблема, истраживање неког питања или увежбавање вештине која је директно повезана са темом ученичког изучавања. Неке смернице за кооперативно учење:

- Побринути се да ученици раде у хетерогеним (сарадничким) групама у току обраде теме;
- Допустити ученицима да заједно планирају време. Учити их стратегијама добијања (браинсторминг) и размене идеја;
- Одредити очекивања за различите области у оквиру развојних нивоа, која обезбеђују успех ученика.

УЛОГЕ УЧЕНИКА УЧИОНИЦАМА И ШКОЛАМА УСМЕРЕНИМА НА ИЗБОР

Ученици у учионицама усмереним на ученике имају улоге:

- Као мислиоци: ученици ће размишљати о својим поступцима и повезивати претходна и нова знања;
- Као „експерти за решавање проблема”: ученици ће анализирати алтернативна решења за превазилажење препрека на које наилазе и на проблеме ће гледати као на истраживачки изазов;
- Као активни посматрачи: ученици ће развити способности и вештине да јасно преносе своја опажања и идеје;
- Као активни слушаоци: ученици ће научити да усмере своју пажњу и буду активни;
- Као комуникатори: ученици ће формулисати своје идеје и мишљења и изражавати их кроз различите медије;
- Као организатори: ученици ће планирати своје учење и преузимати одговорност за одлуке које донесу;
- Као партнери: ученици ће научити да сарађују и почеће да узимају у обзир и туђе мишљење;
- Као пријатељи: ученици ће научити да верују и воде рачуна једни о другима, свесни своје међузависности.

УЛОГЕ НАСТАВНИКА

Дужност наставника је да створи амбијент који је извор интелектуалног подстицаја и емоционалне подршке за све ученике. Ово се остварује на различите начине током рада имајућу у виду да се сваког тренутка одвија учење.

Наставник има много улога. Он је:

- Чувар: безбедност, сигурност, правилан ритам живљења;
- Модел: за учење, међусобне односе;
- Посматрач: дијагностичар ситуација, активности ученика;
- Медијатор: ствара подстицајну климу;
- Планер: развија програме у циљу побољшања квалитета;
- Организатор: простора, боравка, активности ученика;
- Документатор: прикупља, израђује, класификује, води документацију;
- Помоћник: пружа помоћ, подршку;
- Едукатор: извор информација, познавалац вештина;
- Иницијатор: акције, игре, активности;
- Учесник: партнер у активностима, игри, разговору.

Ове улоге су сличне дужностима: оне су део онога што учитељ - наставник мора да уради у одељењу у коме је наставна пракса прилагођена ученицима, ради задовољења потреба и унапређења њиховог развоја. Улоге дају учитељима и наставницима моћ. Кад их схвате и саживе се са њима, подучавање ће постати снажно, динамично и креативно. Временом ове улоге постају природне уобичајене и саставни део свакодневног рада и живота.

Учитељи и наставници свакодневно доносе много одлука које утичу на оно што ученици уче и како доживљавају себе као ученике. Те одлуке се тичу и просторног окружења и материјала.

Просторно окружење је учионица у којој се одвија учениково учење; како је просторија уређена, који центри активности постоје, где су смештени, како су распоређени столови и столице, шта се налази на зидовима - све те одлуке треба да донесе наставник да би омогућио учење.

Материјали су средства у наставном процесу; наставници одлучују које се књиге користе, која опрема за рад ће се налазити у центрима активности а које ће сачувати за други пут.

Приликом доношења ових одлука, наставници развијају процес наставе. Док уређују простор, излажу материјале, утврђују план рада, наставници одлучују шта ће и како ученици учити.

У школама наставници се морају придржавати званично утврђеног наставног програма, али могу да одлуче како да на најбољи начин остваре захтеве програма.

У прошлости наставници нису много одлучивали о својим учионицама. Иако су се такве учионице називале учионицама у којима доминира наставник, у суштини су они врло мало питани за мишљење. Можда су могли да кажу како ученици да седе у клупама или изабрати тему коју ће ученици реализовати али то нису биле одлуке великог димензиона, нити су имали значајан утицај на учење. Значајне одлуке у вези са наставним планом и програмом доношене су централно (управа школе, Министарство, издавачи уџбеника, надзорници...) У сваком одељењу наставник проналази начине да допре до сваког ученика. Наставници прате рад деце и увиђају, често, да се наметнути метод рада не показује успешним и тада имају право и дужност да доносе одлуке које се тичу начина реализације самог програма.

У васпитно - образовном процесу у коме ученик има централну улогу, наставници, као професионалци, имају више моћи и овлашћења него раније.

Terry F. учитељица из USA каже да су многи наставници обучени да буду само послушници, да се ослањају на мишљење стручњака или предпостављених, уместо да користе свој сопствени суд и искуство... Она је морала да научи да верује сопственим инстинктима и интуицији у својој способности да процени шта је најбоље за ученике о којима води бригу.

У учионици, у којој ученик има централну улогу, наставници олакшавају процес учења. Они помажу, воде, подстичу и заједно са ученицима сnose одговорност за учење. Улога наставника да помаже и олакшава учење није нова идеја. Ову улогу описује Виготски кад говори о зони наредног развоја и пружању подршке. Постављањем питања и давањем примедби, наставници пружају подршку чиме се ученици воде ка вишем степену мишљења.

У наставном процесу у којем ученик има централну улогу, наставник је одговоран за доношење кључних одлука и за проналажење начина за помоћ у учењу. И даље је он одрасла особа одговорна за то одељење и задужена да учионица буде занимљиво, стимулативно и пријатно место у којем се ученици осећају сигурно. Међутим, оно по чему се овакав наставни процес разликује од наставног процеса у коме доминира наставник је што овде наставник доноси одлуке на основу познавања степена развоја, интересовања и потреба ученика у одељењу. Наставници олакшавају учење, они њиме не управљају.

Наставници могу на много начина помоћи и олакшати процес учења. Наставници ученицима помажу да уче тако што:

- постављају питања,
- реагују на питања ученика,
- помажу ученицима да прате своја размишљања и сагледају оно што су научили,
- указују на ресурсе, изворе информација.

Наставник ствара атмосферу у свом одељењу. Питањима која поставља, коментарима, организацијом простора у учионици, начином вођења наставе као и одлукама у вези са наставом. Он ствара атмосферу у којој се према сваком односи са поштовањем од самог почетка, тиме што их укључује у утврђивање одељенских правила, допушта да ученици схвате да је одељење заједница у којој свако преузима своју одговорност.